

Ialomița. Materiale de istorie agrară a României, coordonator R. Ciucă, Muzeul Județean Ialomița, Slobozia, 1983, 791 p.

Inițiativa organizării unui Muzeu al agriculturii românești, înțeleasă ca o primă încercare de a da cercetărilor referitoare la ocupația milenară a poporului român un cadru specific și unitar, a prilejuit apariția publicației Muzeului din Slobozia. Așa cum se arată în „Cuvînt înainte“, acest volum are „în centrul său de înțelegere OMUL prezent într-un timp al nostru, rămas totuși al istoriei“, fiind o încercare de largă cuprindere a cercetărilor în domeniul agriculturii și țărănimii din România.

Volumul este structurat în 5 secțiuni (Probleme generale de istorie agrară, Istoria agriculturii, Etnologie rurală, Istoria relațiilor, instituțiilor și ideologiilor agrare, note, recenzii și prezentări ale unor lucrări legate de această tematică), mărturisind, prin chiar articularea sa riguroasă, o ambiție de aplicare a unor distincții și de stabilire a unei ordini terminologice precise. Înțelegînd sub denumirea de agricultură totalitatea ocupațiilor cu caracter rural ale populației, începînd cu cultivarea pămîntului și creșterea animalelor, cuprinzînd și ramurile specializate ca viticultura, pomicultura, legumicultura, etc., se stabilește, în acest mod, o tematică de principiu a Muzeului de istorie agrară a României, urmărindu-se evoluția istorică a agriculturii sub raport tehnic și social.

Un articol deosebit de important este cel semnat de Nicolae Dunăre și intitulat „Agricultura tradițională la români“, prezentîndu-se polimorfismul agriculturii practicate de poporul nostru de-a lungul timpului (agricultură mutătoare, agricultură alternantă, agricultură sedentară). Dezvăluind statutul de masă și de bază al agriculturii și condițiile economice tradiționale românești, autorul arată că tipul de agricultură practicat în zona păduroasă temperată a Europei, deci și în țara noastră, pe terenuri defrișate fie prin tăiere, fie prin ardere, are o vechime considerabilă, datînd încă din neoliticul tîrziu.

Cît privește articolele referitoare la cultura plantelor, menționăm îndeosebi pe cel al lui Eugen Comșa, „Date noi privind agricultura pe întinsul Bărăganului în cursul epocii neolitice“, care stabilește două perioade de evoluție a agriculturii în perioada neolitică prima, caracterizată prin cultura primitivă a plantelor (mai ales grîu de tipul **Triticum monococcum** L.) și folosirea săpăligii de lemn sau de corn de cerb. Recoltele reduse ale acestei perioade fac ca toate comunitățile culturilor Dudești și Boian (fazele Bolintineanu și Giulești) să ducă un mod de viață semistabilă. A doua perioadă, în care se utilizează plugul primitiv cu tracțiune animală și în care se cultivă grîu de tipul **Triticum vulgare** L., permite comunităților culturii Boian (sfîrșitul fazei Giulești, fazele Vidra și tranziție) și ale culturii Gumelnița o treptată trecere la viața sedentară. O deosebit de interesantă abordare, făcută din punctul de vedere al unor cercetări paleobotanice o constituie și articolul lui Marin Circiumaru consacrat „Contribuțiilor la cunoașterea agriculturii geto-dacilor pe baza unor determinări de semințe carbonizate și a unor analize sporopolinice din așezarea de la Cîrlomănești (Județul Buzău)“.

În cadrul tematicii referitoare la evoluția și morfologia sistemului instrumentelor agricole, menționăm articolul „Unelte pentru agricultură descoperite în cetatea dacică de la Piatra Craivii (Județul Alba)“ de Alexandru Popa și Vasile Moga, prin care se pun în lumină descoperirile de acest gen efectuate în acest centru al populației daco-getice, identificat cu **Apoulon**-ul menționat de Ptolemeu. Inventarul arheologic agricol, de o mare varietate de unelte de fier și de bronz, relevă similitudini clare cu piese descoperite în alte așezări daco-getice, atât din Transilvania, cît și din Moldova sau de la sud de Carpați, situîndu-se cronologic în faza clasică a civilizației daco-getice (sec. I î.e.n. — II e.n.) De asemenea, se impune atenției articolul „Contribuții la cunoașterea vieții agrare din Moldova în secolele V—XII“, de Ghenuță Coman, în care autorul, pornind de la analiza unui vast inventar arheologic, cu caracter agricol, dintr-o serie de așezări din Moldova, datînd din secolele V—XII, arată că acestea se localizează la izvoare de pîraie, în lungul lor, la puncte de confluență sau pe terase joase, fiind destul de numeroase, dar de dimensiuni reduse (cîte 10—15 locuințe). O concluzie importantă este aceea că dintre brăzdarele de secol V pînă în secolul XII, cel descoperit la Mănăstirea pe Lișcov — Vaslui, de tradiție romanică, prezentînd un început de asimetrie, este cel care anunță evoluția aratului către plugul propriu-zis cu brăzdar complet asimetric din secolele XII—XIV.

În seria articolelor referitoare la creșterea animalelor, se înscrie și articolul lui Ion Vlăduțiu „Contribuții privind practicarea păstoritului în România“, în care autorul se ocupă de două probleme puse de această tematică, bazîndu-se pe documente din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea asociațiile de păstori, specifice sistemului de păstorit cu

caracter zonal-local și regiunile de iernare în Țara Românească a oierilor transhumanți.

În secțiunea a treia, „Etnologie rurală“, volumul cuprinde o serie de articole și studii, consacrate mai ales problemelor de arhitectură țărănească și obiceiurilor. Articolul lui Răzvan Ciucă, „Contribuții la cunoașterea arhitecturii populare din așezările de pe văile superioare ale Bahnei și Topolniței (Județul Mehedinți)“ dezvăluie modelul de evoluție al așezării mehedintene de țărani liberi, în zone muntoase, de sisturi cristaline, așezare formată din dătune, fiecare cătun fiind la rîndul lui compus din „cadalicuri“ (grupuri restrînse de gospodării familiale, cu interese economice comune, cu o conștiință de rudenie bazată pe apartenența la același „mod“, real sau fictiv).

A patra secțiune, „Istoria relațiilor, instituțiilor și ideologiilor agrare“ debutează cu studiul lui Radu-Ștefan Ciobanu „Rolul cîmpiei în concepția de cîrmuire a țării de către Constantin Brîncoveanu“, în care autorul demonstrează, aducînd în discuție documente otomane și austriece, că politica domnitorului a avut la bază o permanentă sporire a veniturilor domnești, ceea ce situează în atenția domniei regiunea de cîmpie (cumpărări de moșii, investiții pentru înzestrare și modernizare). Regretatul Alexandru Gonța semnează articolul referitor la „Relațiile agrare dintre mănăstiri și locuitorii satelor în prima jumătate a secolului al XVIII-lea“, care tratează despre contradicțiile generate de permanenta creștere a obligațiilor în muncă a țărănimii, precum și de amploarea luată de măsurile represive îndreptate împotriva ei, și despre contramăsurile domniei, lovită, prin această stare de lucruri, în veniturile vistieriei, în principal de depopularea țării și de o acută lipsă de forță de muncă. O comunicare a lui Flaminu Mirtzu, „O singulară consemnare epigrafică din secolul al XVIII-lea asupra dreptului de „dijmă din vie și din bucate“ al obștilor de moșneni“, folosind un document epigrafic de la jumătatea secolului XVIII (Crucea din cătunul Gușați, în Vrănești — Argeș) abordează problematica aceleiași epoci, pusă, însă, din punctul de vedere al obștilor de țărani liberi, aflate într-un continuu proces de destrămare, înainte de aservirea lor totală.

În ansamblu, acest volum elucidează importante probleme ale cercetării istorice legate de milenara ocupație a poporului român, ilustrînd, totodată, acele eforturi de edificare ale unui Muzeu de istorie agrară a României. Prin acest act de cultură se acordă studiului problemelor de istorie agrară un caracter pluridisciplinar, merit a imprima rigoarea, dar și elasticitatea folosirii unor metode interferente moderne într-un domeniu atît de vast al cercetării globale istorice din țara noastră.

Florin Curta